

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Valerii Andreae Desselii Erotemata Ivris Canonici

Andreas, Valerius

Francofurti & Lipsiae, 1720

Liber primus Titulos habet 43.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63277)

Liber primus

Titulos habet 43.

Hic Liber tribus partibus principalioribus constat. *Primo* continet principium, fundamentum, & species Juris Canonici. Ut enim Juris Civilis principia prima & *κεντήρια*, unde primordia eorum capiuntur, sunt natura, recta ratio, & ratiocinatio: sic fons, & norma Juris Canonici, & universæ religionis, pietatis, & cultus divini, principium & fundamentum primum est & esse debet vera doctrina de summa Trinitate & fide Catholica, Apostolica, Evangelica, Christiana, Orthodoxa, & ut Catholicis placet, Romana, scriptis Prophetis & Apostolicis comprehensa, & quatuor primis & œcumenicis Conciliis, Niceno, Constantinopolitano, Ephesino, & Chalcedonensi, adversus hereticos, eam varie impugnantes, adserta, vindicata, defensa & declarata: quod scilicet unus & essentialis, in trium personarum distinctione Deus, Pater, Filius, & Spiritus S. Pater a nullo,

lo, Filius à Patre solo, Spiritus S. pater & filius
 utroque absque initio, semper ac firmamen
 Pater generans, Filius nascens, Spiritus S. pater
 cedens. Et tres hæc personas esse cano
 stantiales, coæquales, coomnipotentes, & æternas
 æternos, ut *Innocentius III. in c. 1. Tit. consi*
ganter & rectè docet. Et hinc inscribam
uli 1. de Summa Trinitate & fide Canone, ve
 Species Juris Canonici eadem sunt, quæ iuris
 ris Civilis, Jus videlicet scriptum, & consuetudo
 constitutiones ac rescripta dividitur. *Rescripta*
 non scriptum, quod consuetudo nominatur. *Rescripta*
 Unde illi *Tituli. 2. de Constitutionibus. Rescriptis.*
Rescriptis. 4. de Consuetudine.

Secunda pars continet personas impetrantium
 & magistratus, qui Jurisdictioni Ecclesiasticæ acqui
 præsumunt, eorumque officia, tam in divinis
 lebrantibus ministeriis extra iudicium, quam in
 audientiâ Episcopali sive Ecclesiasticâ, & in
 dicendo. Tales sunt Pontifex Romanus, & Archiepiscopi,
 Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Prælati, Item Pastores & Superintendentes
 Prælati, Item Pastores & Superintendentes
 Ecclesiarum, qui constituuntur, vel per electionem,
 lationem, vel per Electionem, vel per nominationem.
 lationem. *Postulatio* est concors vel aliorum
 vel aliorum petitio, superiori facta, de promotione
 movendo in prælatum aliquo, qui postulat, vel
 aliquod impedimentum vel defectum, qui postulat,
 quod tamen postulatus, non est omnino inhabilis
 habilis) jure communi eligi non poterat.

est personæ idoneæ, & cui nullum impe-
 r ac impedimentum juri objici potest, ad dignitatem,
 Spiritus prælaturam vel ministerium Ecclesiasticum,
 as esse canonicè & legitimè facta vocatio. *Transla-*
 potentes est, cuiuslibet personæ, in sacris ordinibus
 c. 1. Tit. constitutæ, ab unâ Ecclesiâ ad aliam, jure quo-
 infirmitate singulari, contra jus Canonum commu-
vide Canon. ne, vel ex causâ necessitatis, vel utilitatis, con-
 sunt, quæ sensu prælati superioris interveniente, trans-
 tum, quæ positio. Unde *isti Tituli 5. de postulatione*
viditur. prælatorum. 6. de Electione & electi potestate. 7.
do nominis translatione Episcopi. Ita constituti ritè,
tionibus confirmati, consecrati, & inthronisati, ple-
 nissimam administrandi potestatem conse-
 onas impetrant, & officium sibi demandatum rectè
 ni Ecclesiæ acquuntur. Quod quidem in prælati in-
 ni in divinis prioribus ita verum est: In superioribus au-
 cium, quædam quibusdam, utputa Patriarchis, Archiepi-
 esiaisticis, Metropolitanis, & Episcopis quibus-
 ex Romanam non aliter, quam si pallii etiam potesta-
 ates, & usum, legitimè impetraverint. Est
 per intercessionem *pallium* insigne ornamentum Patriar-
 , vel per Metropolitanarum, Archiepiscoporum, Metropolita-
 vel per Metropolitanarum, & quandoque etiam Episcoporum,
 acors capere & quarundam Ecclesiarum, ex speciali
 facta, de quodam privilegio, de corpore Beati Petri
 , qui præsumptum, Pontificalis sive Pastoralis officii
 defectum plenitudinem, cum translatione dignitatis, de-
 est omnino dignans. Forma modusque ejus tradendi est,
 potestatem post præstitum sedi Apostolicæ sacramen-
 tum, vel Pontifex, vel unus ex quatuor Patri-
 archis,

archis, sive Constantinopolitanus, sive Hierosolimitanus, sive Alexandrinus, sive Hierosolimitanus, in plenitudinem Pastoralis officii stantiter petenti tradant, ut eo intra Ecclesiam vel provinciam suam, diebus in privatis Ecclesiae suae expressis, libere uti possit.

Titulus 8. de Auctoritate & usu pallii

hunc ad modum semel rite constitutum Pastorem Ecclesiarumque Superintendentes & Ministros & officio semel suscepto, nisi ex legitimis a superiore approbatis, renunciare non possunt. *Renunciationis*, refutationis, revocationis, sive cessionis causae iustae & legitima sunt istae, 1. conscientia criminis non excusat, sed duntaxat illius, quod officium executionem, post peractam poenitentiam excusat, ut sunt Simonia, Homicidium, & similia, nec, omne delictum, quod infamiam excusat: 2. debilitas corporis, qua quis vel ob infirmitatem, vel senectutem, ad officium pastorale exequendum, impotens redditur, 3. defectus scientiae in exequendo officio pastorali necessariae, 4. malitia populi extreme obstinata, deplorata & indurata, ita ut doceri, hortando, increpando, nihil apud eum proficere possit. 5. Grave scandalum, quod nisi cessione, vitari non potest, ne plus temporalem honorem & dignitatem, quam aeternam videatur affectare salutem. 6. Personae irregularitas omnis, quae ordinatio

officio clericali, absque dispensatione, impedimentum præstat, ut sunt Bigamia, vitium carnalium, & hujusmodi similia. Hinc *Titulus 9 de Renunciatione*. Quod si Prælati in commissio officio negligentes deprehendantur, vel sæpius fit, negligentia illa, a superioribus, vel per susceptionem muneris neglecti, vel permissionem Coadjutoris, vel Visitatoris, supplenda erit, ne Ecclesia damnum inde patiat. Qua de re est *Titulus 10. de supplenda negligentia prælatorum*. Antequam autem ad ordinationem prælatorum & ministrorum Ecclesiæ perveniatur, ante omnia scrutinium sive examen ordinandorum instituendum est, in quo ab Examinatoribus Episcopis vel Archidiaconis idoneis habilibus, tribus vel quatuor, justo & legitimo tempore, de doctrina, vita, ætate, genere, institutione, moribus, patria, locoque educationis, diligenter inquirendum est: an scilicet ordinandi tales sint, ut propter ætatem rite ordinari possint, ut in Episcopum ordinandus triginta sit annorum, in presbyterum viginti quinque: an ordinandi, ante etiam fuerint ordinati & uncti (hæc enim sacramenta, ad instar baptismi, iteranda non sunt:) an legitime nati, an filii presbyterorum ex concubina vel scorto suscepti, qui, nisi per dispensationem, ad ordines sacros promoveri non possunt: an servi, qui sine nota Ecclesiæ, cœtui

liberorum præesse non possunt, nisi per
 numissionem liberi, & sic ex veteribus
 hominibus, novi facti fuerint: an ad
 cinia, & reliqua administrationis alicuius
 blicæ privatæque obligati sint: hi enim
 usquam se liberaverint, promoveri non
 debent, ne molestia dedecusque creetur
 Ecclesiæ, neve videri possint, non pietatis ergo
 magis ad conturbandas rationes, ad Eccl
 præsidium confugisse: an vitio aliquo
 poris ejusmodi, deformati vel mutilati, in
 ministerio Ecclesiæ, vel impedimento
 dedecori esse possit: an bigami, hoc est
 rium uxorum aut viduarum mariti:
 quidem non prohibentur ordinari ob
 tum, sed propter normam sacramenti
 sam: non ad vitæ meritum, sed ad ordinat
 nis signaculum, ut Pontificii Canones
 bent: an exteri, peregrini, vagi, errones
 qui non sunt de diocesi Episcopi: hoc
 enim assertioni de suâ ordinatione alicui
 dendum non est, nec ad sacri ministerii ad
 nistracionem admittendi sunt, quàm si
 nationem suam quinque Episcoporum leg
 lis approbaverint, siquidem præsumptio
 trã tales sit, quod vel omnino creati, non
 vel saltem non ritè & canonicè. Exam
 hunc ad modum factò, Examinatores, ex
 minatum ordinatori præsentabunt, eum
 vel dignum, vel indignum, prout conscientia
 dicitur

Et si ordinator
 fuerat ab Examinatoribus, num dignus sit
 ordine ordinandus: salvâ conscientiâ respon-
 dere poterunt, dignum esse quantum huma-
 na fragilitas nosse sinat, quamvis exitus post-
 erâ contrarium probaverit. Est autem or-
 dinatio actus Ecclesiasticus, quo præviâ exa-
 minatione, per manus impositionem, alio-
 rumque solennium, ceremoniarum, & rituum
 adhibitionem ab Ecclesiâ institutorum, statu-
 to Canonibus tempore, ab eo qui jus ordi-
 nandi habet, munia Ecclesiastica, decenter
 obeunda, hominibus idoneis & dignis com-
 mendantur. Quò pertinet *Tituli II. de*
Temporibus ordinationum, & qualitate ordi-
nantium. 12. de scrutinio in ordine faciendo.
13. de ordinatis ab Episcopo, qui resignavit Epi-
scopatu. 14. de etate, qualitate, & ordine præ-
ficiendorum. 15. de sacra unctione. 16. de Sacra-
mentis non iterandis. 17. de filiis presbyterorum
ordinandis vel non. 18. de servis non ordinan-
dis, & eorum manumissione. 19. de obligatis ad
ratiocinia ordinandis, vel non. 20. de corpore
viciatis ordinandis vel non. 21. de bigamis non
ordinandis. 22. de Clericis peregrinis. Porro præ-
 latorum, qui jurisdictioni Ecclesiasticæ præ-
 sunt, duo potissimum sunt genera: Unum
 eorum qui in Episcopatu constituti, magnâ
 potestate, & reverendâ dignitatis præminen-

tia clari, generali Superintendentum
 vocantur: Alterum eorum, qui Super-
 five majoribus istis subsunt, & in Eccle-
 nisterio deserviunt, vicemque eorum
 præesse non possunt, subeunt: qui pro-
 sitate ordinis & gradus, diversa etiam
 tur nomina & officia. Tales hic nomi-
 Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerii,
 Sacristæ & Custodes. Unde *Tituli*
officio Archidiaconi. 24. de officio Archipre-
25. de officio Primicerii 26. de officio Sacristæ
de officio Custodis Archidiaconi, Episcopo
 fere Vicarii sunt, tam in rebus, quam
 Ecclesiasticis, visitandis, corrigendis,
 nandis, & dispensandis. Ejus officium
 ce potissimum consistit in specie. Archi-
 byteris Diaconis, Subdiaconis, & reliquis
 ferioribus, imperare & præsidere:
 tum ordinare: custodiam sacrorum
 habere: de tertio in tertium annum,
 cesin & Ecclesias Episcopo subjectas
 & quæ emendatione indigent, corrigere,
 movendos ad sacros ordines, & beneficia
 ecclesiasticis præficiendos, examinare,
 & probare: examinatos, scrutatos,
 batos, Episcopo ordinandos præsentare:
 bus condignis quemlibet prælatum collo-
 re: jurgia singulorum audire: ordinariam
 gnitionem & jurisdictionem, tam in Clero
 quam Ecclesias, & alias res eorum exercere

que adeo Episcopi vicem gerere, nisi ardua
 negotia majorem auctoritatem desiderent.
 Quia tanta negotiorum mole est Archidia-
 conus, receptum est, ut non unus tantum, sed
 duo, tres, quatuor, vel plures quandoque
 in unaquaque Cathedrali Ecclesia constituan-
 tur: & ut ad hoc officium, si unquam fieri
 possit, non nisi Doctores, Licentiati, aut Ma-
 gistri Theologiæ, & Juris Canonici, eligantur,
 ut sancitum est *novissime in Concilio Tridenti-*
no, sess. 9. in decretis, de reformatione genera-
can. 13. Et denique hinc receptum est, ut
 Archidiaconus, oculus Episcopi meruerit ap-
 pellari. *Archipresbyteri*, Archidiaconis
 iculo minores, administrationi presbytero-
 rum superintendunt, & in spiritualibus vicem
 absentis Episcopi gerunt. Unde officio Ar-
 chipresbyteri specialiter incumbit, sacra mi-
 nisteria, in cantanda missa, benedictionibus
 conferendis, sacramentis administrandis, & ut
 sacerdotes in iis administrandis, se probe ge-
 rant, curare, pœnitentes infirmos, consulto
 Episcopo reconciliare, pœnitentiam cunctis
 aliis sacerdotibus injungere, atque adeo in
 omnibus Archidiaconi & Episcopi præceptis
 obsequi. *Primicerii officium* in eo consistit, ut
 in docendo, legendo, cantando, Diaconis, &
 reliquis gradibus Ecclesiasticis in ordine posi-
 tis, & aliis ad disciplinam Ecclesiasticam per-
 tinentibus, præsit, & pro modulo jurisdic-
 tionis

nis

nis suæ, quam ordinariam habet in iis, *officiis*
 officio suo incumbunt, agenda impetres, *officiis*
crista (qui etiam thesaurarius, & *thesaurarius*
χρησ, quandoque vocatur) officium in *officiis*
 sistit, ut nutu & mandato Archidiaconi *officiis*
 subest, curam & custodiam diligentem *officiis*
 sacrorum vasorum, vestimentorum *officiis*
 sticorum, rei luminariæ, olei & cera, *officiis*
 adeò totius thesauri Ecclesiastici. *officiis*
Ecclesiæ officium, quamvis multa pro *officiis*
 forum locorum consuetudine, cum *officiis*
 officio communia habere videatur: *officiis*
 inferior custos & Sacrista: Et hæc *officiis*
 & specialiter, ex nutu & mandato *officiis*
 conii cui subest, ad munus ejus spectant *officiis*
 horarum canonicarum signa det *officiis*
 lorum pulsatione: pallia & lintea *officiis*
 omniaque Ecclesiæ utensilia diligenti *officiis*
 asseruet: accendendis vel extinguen *officiis*
 padibus & laternis, vigilem se prabeat *officiis*
 aut suprà modum ardentes, nimium *officiis*
 fumant, aut minus illucentes, *officiis*
 Ecclesiam relinquunt: ut panis & *officiis*
 missæ sacrificium, omni tempore *officiis*
 petat, sollicitè provideat: & denique *officiis*
 oblationes, Eleemosynas seu decimas, *officiis*
 diacono consentiente, inter fratres *officiis*
Tres igitur isti, Archidiaconus, Archipre
ter, & Custos, sunt veluti triumviri, qui
tanquam validissimis columnis fulcitur Ecclesia

susque nititur saltus. Quare nemo etiam,
 nisi optimus & vigilantissimus, ad hæc officia
 admittendus, ne qua negligentia aut so-
 cordia in Dei Ecclesiâ notari possit. Porrò
 cum supra dictæ personæ, non tantùm in mi-
 nisteriis divinis obeundis, sed etiam in jurisdic-
 tione Ecclesiasticâ exercendâ, variis sæpè oc-
 cupationibus & negotiis impediuntur: & ne-
 quid tamen inde detrimenti, vel ad Ecclesiam,
 vel ad privatum, redundet: rectè jura per-
 miserunt iis hæc in re operâ vicariâ uti. Et
 hæc opera in genere, in & extrâ judicium, Vi-
 cariatu dicitur. In judiciariis verò causis,
 tam domi quàm foris, mandata & suscepta ju-
 risdictio delegata, & legatio vocatur. *Vica-*
riatus est munus, ab ordinario vel clerico, ad
 celebranda divina ministeria, aliaque quæ ad
 munus ordinarii, in jure dicundo pertinent,
 exercenda & expedienda, commissum. *Juris-*
dictio delegata, est unius vel plurium, vel uni-
 versitatis causarum, judicialiter cognoscenda-
 rum & definiendarum, ab ordinario vel delega-
 to Papæ, inferiori facta commissio. *Legatio*, est
 ardui cuiusdam negotii, quod Pontificis aucto-
 ritatem desiderat, in provincia administran-
 di cuidam Clerico facta commissio. Et hæc
 pro personarum diversitate triplex est. Qui-
 dam enim de latere summi Pontificii sunt, & de
 collegio Cardinalium, unde & *legati de latere*
 dicuntur: Quidam Cardinalibus multò inferio-

res sunt, & *Legati missi & consulari* digni-
 tur, quibus ob merita quaedam sua, id m-
 demandatum est: Quidam *Legati* vocantur
 tur, quod una cum dignitate quam habent
 officium nascatur, & dignitati ipsorum
 nexum. Quorum ut diversa sunt nomina
 pellationes, ita diversa quoq; & disparata
 munera & officia. Hinc *Titulus 28. de offi-*
carii. 29. de officio & potestate judicis
30. de officio Legati. Qui vero non ab
 risdictionem habent, sed proprio jure
 vel canone permittente, eam universim
 exercent, *ordinarii Iudices*, & jurisdictionem
 ordinariam proprie habere dicuntur, ut
 Archiepiscopi, Episcopi, quando rite sunt
 dinati. Unde *Titulus 31. de officiis Iudicis*
ordinarii. Utrique vero Judici tam ordinarii
 quam delegato, commune judicis nomen
 officium, tam nobile, quam mercenarium
 proprio motu, sive ad instantiam & postu-
 tionem partium exercentur, recte communi
 Unde *Titulus generalis 32. de officio Iudicis*
 Quoniam vero justitiæ, æquitatis & honestatis
 stas, & decori ratio postulat, ut subditi de-
 nores, superioribus, majoribus, magistratibus
 prælatis & iudicibus suis, ut præeminenti-
 bus & dignioribus, debitam obedientiam
 reverentiam præstent, datur *Titulus 33. de*
majoritate & obedientia. Majoritas est præe-
 tiva, qua quis cæteris paribus vel inferioribus
 dignioribus

gnior, majorique honore afficiendus est. Majoritas autem ista & prærogativa, oritur vel ex ordine, vel consecratione, vel dispensatione, vel prioritate temporis, vel præeminentia & dignitate ordinantis. *Ordo* efficit, ut Pontifex presbytero: presbyter Diacono: Diaconus Subdiacono &c. major sit, honorabilior, & magis reverendus. *Consecratione* quadam majoritas conciliatur Episcopis ex eo, quod Clericos consecerant. *Dispensatio* facit, ut Archiepiscopus major sit Archipresbytero, Sacrista, major custode. *Prioritas* facit, ut prior tempore posteriori præferatur. *Præeminentia* denique ordinantis, majoritatem quandam inducit. Unde ordinatus a superiore, inter alios ejusdem ordinis, magis est honorandus. Effectus autem Majoritatis in eo est, quod prior in ordine, etiam in sessione, subscriptione responsione, dignitate, vacantium collatione & perceptione beneficii, præferendus sit: quod si prior ordinatus, posteriori, in nominatione & electione ad scrutinium sive examen ordinantis sit præferendus, nisi alius forte, privilegio vel consuetudine quadam speciali id ius habeat: quod major in ordine, licet in Ecclesia posterior receptus, in loco & portione sit præferendus: quod denique minores omnes, majori cui subsunt, obedientiam præstare debeant. Est autem *obedientia*, subiectio, quam inferior superiori, juxta juris statumque

nor-

normam, vel stipulata manu, vel corporum
ramento promittit.

Tertia pars principalis huius libri con-
ta, quæ circa personas & res litiganti-
um, et de iudicio occur-
re, & ventilari
ut sunt pacta, transactiones, postula-
tionum, quer-
restitutiones, & arbitria. Quandoque
relicti
Judex bonus & cordatus, præsertim
petit.
sticus, antequam partes litigantes ad
metu
ma, bella, guerras, & lites judicarias de-
grum
re, & dubium litis eventum subire & e-
natio
patiat, varias inter eas, pacis, treuga-
que i
ciarum ac securitatum condiciones, paci-
das c
ac transactiones tentat. Unde dantur
res,
de treuga & pace. 35. de pactis 36. de transac-
di
nibus. Quod si negotium amicabiliter
prom
compositionibus inter partes transigatur
4
tunc demum Judex postulationes judicium
hic d
tam per semetipsum, quam alium: tam
tam
vatorum, quàm universitatum, communi-
num, corporum, ordinum & collegiorum
nomine permittet. Quo pertinent
Tam
de postulando. 38. de Procuratoribus. 39. de
dico. Evenit quandoque etiam, ut litigant
tam majorenes, quàm minorenes, de
A
blica, Ecclesiæ, aliaque pia, religiosa, de
ju
rabilia loca, quæ minorum jure utuntur
um
in iudicio, sive extrajudicium, injuste ab-
et,
sario læsi, tam agendo, quàm excipiendo
exem
jure suo singulari & extraordinario, et

um experiantur, utputa, si forte ob dolum,
 vim, metum, errorem, ætatem, absentiam,
 alienationem rei litigiosæ, animo mutandi ju-
 dicii indebite factam, vel aliam justam & le-
 gitimam causam, se læsos & deceptos con-
 querantur: quibus casibus, ipsis remedium
 rescissorium, & in integrum restitutio com-
 petit. Unde *Tituli 40. specialis de his, quæ vi
 metusve causa fiunt. 41. generalis. de in inte-
 grum restitutione. 42. specialis rursus, de alie-
 natione judicii mutandi causa facta.* Deni-
 que interdum etiam litigatores ipsi, ad evitan-
 das odiosas & sumptuosas litium protractio-
 nes, controversias suas sub stipulatione poena-
 rum dirimendas, arbitris quibusdam per com-
 missum committunt. Unde *datur Tu-
 l. 43. & ultimus, de arbitris.* Et tantum
 de hoc libro.

Liber secundus

Titulos habet 30.

Absoluto primo objecto, quod circa per-
 sonas versatur, ingrediuntur nunc juris
 hujus conditores ipsum judicium proces-
 sum, rejecto altero ejus objecto rerum scili-
 cet, ad libros posteriores, ad imitationem &
 exemplum compilatorum Codicis Justiniani,

B

qui